

УДК 338

Л. Ю. Мельник,

*д. е. н., професор, професор кафедри економіки підприємства
Дніпровського державного аграрно-економічного університету*

В. П. Удовиченко,

*д. е. н., професор, Офіс впровадження децентралізаційної реформи
Київського регіонального відділення Асоціації міст України*

ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМУ СТИМУЛЮВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Leonid Melnik

*Doctor of Science (Economics), Professor, Professor, Department of Economics Enterprise,
Dnipro State Agrarian and Economic University*

Volodimir Udovichenko

*Doctor of Science (Economics), Professor, Office for the Implementation of the Decentralization
Reform of the Kyiv Regional Branch of the Association of Ukrainian*

ECONOMIC TOOLS FOR IMPLEMENTATION OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT MECHANISM OF THE REGIONS

Доведено, що інструменти механізму стимулювання сталого розвитку регіонів повинні ґрунтуватись на основі певних підстав відбору стимулюючих заходів, тобто відповідати принципам відбору інструментів стимулювання. До основних принципів відбору інструментів механізму стимулювання сталого розвитку регіонів віднесено: ефективність; гнучкість; справедливість; пріоритетність; довгостроковість; інформативність; відповідність ознакам сталості.

Визначено класифікацію інструментів реалізації механізму стимулювання: за суб'єктом застосування; за напрямком стимулювання; за тривалістю дії стимулюючого заходу; за джерелом фінансування.

Встановлено, що інституційні інструменти стимулювання сталого розвитку регіону направлені на залучення додаткових коштів до регіону для реалізації різноманітних програм та проектів в контексті досягнення сталого розвитку регіону, забезпечуючи при цьому потужну протидію внутрішнім і зовнішнім загрозам регіону у соціальній, економічній та екологічній сферах.

Визначено, що податкові інструменти мотивації сталого розвитку регіону направлені на активізацію внутрішніх можливостей регіону для досягнення сталого розвитку регіону, застосовуючи податкові важелі. Характерною особливістю такого типу інструментів є необов'язковість та орієнтація на внутрішні потреби регіону. Крім того, податкові інструменти мотивації сталого розвитку регіону дозволяють збільшити надходження до бюджету регіону, що сприятиме реалізації соціо-екологоорієнтованих програм.

It is proved that the instruments of the mechanism for stimulating the sustainable development of the regions must be based on certain reasons for the selection of incentive measures, that is, comply with the principles of selection of incentive instruments. The basic principles for selecting instruments for promoting the sustainable development of regions include: efficiency; flexibility; justice; priority; longevity; informative; compliance with the signs of sustainability.

The classification of the incentive mechanism implementation instruments is defined: by the subject of application; in the direction of stimulation; the duration of the stimulus event; by source of funding.

Institutional instruments for stimulating the sustainable development of the region have been identified to attract additional funds to the region for the implementation of various programs and projects in the context of achieving sustainable development of the region, while providing a strong counterbalance to the internal and external threats to the region in social, economic and environmental spheres.

It has been determined that the tax instruments for motivating the sustainable development of the region are aimed at activating the region's internal capabilities to achieve the sustainable development of the region by applying tax levers. A characteristic feature of this type of tool is the optionality and orientation and internal needs of the region. In addition, tax instruments to motivate the sustainable development of the region will increase the budget revenues of the region, which will facilitate the implementation of socio-eco-oriented programs.

The regional effect of promoting sustainable development refers to the socio-ecological and economic outcome of the implementation of incentive measures aimed at achieving sustainable development of regional systems. The regional socio-ecological-economic effect consists of the following components: the social effect of stimulating the sustainable development of the region, the economic effect of stimulating the sustainable development of the region, the ecological effect of stimulating the sustainable development of the region.

Summarizing the above, it can be noted that the study found criteria for selecting incentive mechanism tools. On this basis, a classification of the instruments of the mechanism for stimulating the sustainable development of the region was carried out and a set of instruments of the mechanism for stimulating the sustainable development of the regions was formed. In particular, the instruments for stimulating the sustainable development of the region and the instruments for motivating the sustainable development of the region, which correspond to the state regional policy of stimulating the sustainable development of the regions and the policy of motivating the sustainable development of the region, are highlighted. The system of indicators of efficiency of stimulation of sustainable development of the region is also proposed, which will allow to evaluate the effectiveness of the conducted stimulation for achievement of sustainable development of the region.

Ключові слова: *Економічні інструменти, механізм стимулювання, сталий розвиток регіонів.*

Keywords: *Economic instruments, incentive mechanism, sustainable development of regions.*

I. Вступ

Політика стимулювання сталого розвитку регіонів через механізм стимулювання сталого розвитку регіонів реалізується за допомогою певного набору інструментів. Правильний підбір, відбір та успішне застосування методів та інструментів механізму стимулювання сталого розвитку регіонів на практиці дозволить досягти високого рівня сталого розвитку регіонів України. Тобто, раціональний підхід при побудові стимулюючого інструментарію зумовить отримання максимального соціо-еколого-економічного ефекту, і наблизити стратегічну мету кожної регіональної системи – сталий розвиток регіону.

Інтенсивність використання тих чи інших інструментів стимулювання, що застосовуються в рамках політики стимулювання сталого розвитку регіону, залежить від того, наскільки розвинені сфери життєдіяльності регіону, та на скільки узгоджені їхні взаємовідносини. Так, для того, щоб досягти високого рівня гармонійності, збалансованості та рівноважності сталого розвитку регіонів, тобто, підтримання взаємозв'язку, цілісності та динамічної рівноваги соціальної, економічної та екологічної складових регіону необхідно використовувати податкові та трансфертні інструменти стимулювання сталого розвитку регіону. В першу чергу, це зумовлено тим, що бюджетні та фіскальні інструменти стимулюючого впливу тісно взаємопов'язані, і активно застосовуються у всіх сферах життєдіяльності регіону. Крім того, їх застосування передбачає перерозподіляти кошти через бюджети різних рівнів, що дозволить досягти соціальної справедливості, економічного зростання та екологічної рівноваги, а тому сприятиме утвердженню гармонійності, збалансованості та рівно важності сталого розвитку регіону.

II. Постановка завдання

Визначити підходи до застосування економічних інструментів реалізації механізму стимулювання сталого розвитку регіонів.

III. Результати

Стабільність та конкурентоспроможність сталого розвитку регіону вимагають підтримання протягом тривалого терміну позитивних параметрів розвитку регіональної системи та активізацію потенційних можливостей регіону нарощувати та ефективно використовувати конкурентні переваги у кожній сфері регіону, а також впроваджувати нові досягнення науково-технічного прогресу у економіку, суспільство та екологію. Найприйнятнішими інструментами стимулювання сталого розвитку, що забезпечать високий рівень стабільності та конкурентоспроможності сталого розвитку є інвестиційно-інноваційні інструменти, оскільки вони направлені на забезпечення сталого розвитку у соціальній, економічній та екологічній сфері регіону через розвиток нових технологій та втілення наукових пропозицій.

Безпека сталого розвитку повинна базуватись на використанні потенціалу регіональної системи, здатності до самовідтворення та недопущення дії дестабілізуючих факторів. Виходячи з таких характеристик, можна стверджувати, що для досягнення високого рівня безпеки сталого розвитку необхідно застосовувати переважно інституційні інструменти стимулювання сталого розвитку регіону.

Інструменти механізму стимулювання сталого розвитку регіонів повинні ґрунтуватись на основі певних підстав відбору стимулюючих заходів, тобто відповідати принципам відбору інструментів стимулювання.

До основних принципів відбору інструментів механізму стимулювання сталого розвитку регіонів варто віднести наступні:

1) ефективність – здатність досягнути соціальних, економічних та екологічних цілей найраціональнішим шляхом при мінімальних витратах в межах реалізації політики стимулювання сталого розвитку регіону;

2) гнучкість – реакція постійні соціальні, економічні та екологічні внутрішні та зовнішні зміни, що стосуються конкретного регіону;

3) справедливість – відповідність віднесення стимулюючих заходів до певного типу політики стимулювання сталого розвитку регіону з метою об'єктивності у розподілі наслідків від застосованих інструментів стимулювання;

4) пріоритетність – застосування інструментів стимулювання, здатних стати переважними при реалізації певного типу політики стимулювання сталого розвитку регіону;

5) довгостроковість – вибір і застосування в межах політики стимулювання сталого розвитку регіону таких довгострокових стимулів, що націлені на сприяння досягнення все більш високих соціальних, економічних та екологічних параметрів розвитку регіональної системи;

6) інформативність – наявність об'єктивної інформації про стимулюючі заходи для обґрунтування застосування тих чи інших інструментів стимулювання в межах політики стимулювання сталого розвитку регіонів;

7) відповідність ознакам сталості – інструменти стимулювання певного типу політики стимулювання сталого розвитку повинні відповідати ознакам сталості, значення котрих необхідно покращити.

Проведений аналіз досліджень зарубіжних та вітчизняних дослідників сталого розвитку регіону [1-3], дає підстави виокремити такі інструменти стимулювання розвитку регіонів України у соціальній, економічній та екологічній сферах: створення інноваційних підприємств; власні та залучені інвестиції в у соціальну, економічну та екологічну сферу регіону (приватні, державні, зовнішні, внутрішні); власні та залучені інвестиції у науку та технології; дотації та субсидії місцевим органам влади з Державного бюджету; платежі за використання природних ресурсів; регіональні програми екологічного стимулювання, угоди щодо стимулювання розвитку регіонів та інші. Зрозуміло, що застосування таких інструментів є недостатнім для того, щоб досягти сталого розвитку регіонів, адже дані інструменти акцентують увагу на вирішенні лише частини проблем, що існують у регіоні. Натомість вирішення соціо-еколого-економічних питань за допомогою стимулюючих та мотиваційних заходів активізуючого впливу практично не враховуються. Тому існуючі інструменти стимулювання соціального, екологічного та економічного розвитку регіонів варто удосконалити для того, щоб вони були більш дієвими і сприяли досягненню сталого розвитку регіонів, тобто сформувати інструменти механізму стимулювання сталого розвитку регіонів.

Інструменти механізму стимулювання сталого розвитку регіону – інструменти активізуючого впливу на регіональну соціо-еколого-економічну систему, спрямовані на забезпечення досягнення сталого розвитку регіону через активну діяльність державних та регіональних органів влади.

Фінансову основу для забезпечення сталого ендегенного зростання регіонів України формує промисловий сектор національної економіки. У 2017 році частка промисловості у ВВП (за виробничим методом у фактичних цінах) склала 21,7%, тоді як торгівлі - 14,1%, а сільського господарства (с/г) - 10,2%. У промисловості зайнята найбільша кількість працівників - 2351,5 тис. осіб (проти 2182,3 тис. осіб у торгівлі і 658,8 тис. осіб у с/г). Частка великих платників податків цієї галузі у загальних податкових надходженнях до Держбюджету становить понад 40%. Також промисловість є основною ланкою (із часткою «60%») у ланцюзі формування вітчизняного товарного експорту.

Таким чином, незважаючи на уповільнення промислового розвитку в Україні унаслідок впливу багатьох чинників (суспільно-політичних, монетарних та ін.), промисловість залишається провідним видом економічної діяльності. Так, частка промислової продукції в обсязі реалізації продукції (товарів, послуг) у 2016 році становила 31,4% (проти 31,1% у 2015-му і 2011-му) (табл. 1). Значення цього показника зросло у 15-ти областях, із них найбільше у Тернопільській (на 17,6%) і Закарпатській (на 11,1%). До п'ятірки регіонів, економіка яких має найвищий рівень індустріалізації (>60%), входять Запорізька, Полтавська, Рівненська, Донецька і Луганська області. Частка цих областей в обсязі реалізованої промислової продукції у 2016 році

сумарно склала майже третину - 32,51%, з яких 11,89% припали на Донецьку область, а 8,74% - на Запорізьку. Найбільшу частку (20%) у цій структурі з 2014 року займає Дніпропетровська область.

Таблиця 1.
Показники виробничої активності в регіонах України, %

Область	Частка промислової продукції в обсязі реалізації продукції (товарів, послуг)						Темп приросту обсягу реалізованої промислової продукції					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Україна	31,1	30,7	30,5	32,0	31,1	31,4	25,1	4,8	-3,3	8,0	24,3	21,5
Вінницька	50,1	48,8	54,6	46,2	42,5	44,4	16,0	7,3	13,2	21,0	37,8	24,5
Волинська	27,8	21,6	19,4	22,3	23,2	22,3	29,1	7,7	-3,5	25,5	42,0	20,3
Дніпропетровська	43,5	49,2	49,0	53,1	51,8	51,4	20,5	9,9	-1,3	15,9	20,0	14,2
Донецька	39,0	36,4	38,3	47,1	58,6	60,9	31,4	-9,4	-8,9	-19,7	7,7	9,1
Житомирська	52,8	54,2	51,8	48,5	54,5	45,8	19,2	13,9	0,4	11,3	40,9	30,9
Закарпатська	33,6	36,2	33,4	32,0	34,4	45,5	25,2	12,3	0,8	11,1	24,4	33,2
Запорізька	65,6	66,4	69,4	70,8	71,2	70,3	21,8	1,2	-4,4	24,0	33,7	17,0
Івано-Франківська	69,9	65,9	53,1	59,2	64,5	55,2	74,8	4,5	-12,9	14,2	38,2	7,3
Київська	24,8	24,8	28,3	26,1	25,6	26,6	18,7	24,3	15,7	3,1	24,7	22,7
Кіровоградська	36,5	35,2	39,8	36,0	35,8	34,1	22,4	29,6	17,0	11,5	12,9	9,5
Луганська	76,8	72,0	69,7	73,4	73,9	60,6	32,2	-13,6	-14,0	-53,8	-28,9	35,9
Львівська	26,5	26,4	26,4	26,4	32,6	35,3	26,3	7,7	-0,7	14,3	47,8	23,7
Миколаївська	44,7	45,8	41,8	40,3	36,1	38,6	17,7	9,9	-6,3	13,7	35,8	32,6
Одеська	19,9	20,2	20,3	21,5	25,3	21,1	-12,3	4,0	-2,5	21,7	58,9	9,9
Полтавська	66,4	67,7	64,3	65,7	61,1	68,5	22,6	10,8	-11,3	21,3	28,4	29,5
Рівненська	60,5	47,8	55,1	50,8	63,0	63,2	22,5	-19,7	28,6	22,0	40,2	16,0
Сумська	71,2	67,9	69,4	66,4	61,0	51,5	59,5	6,2	-4,0	11,2	38,0	-1,7
Тернопільська	24,1	15,8	16,2	15,5	18,0	35,6	48,3	-4,6	5,0	16,3	43,3	21,7
Харківська	37,8	43,3	48,2	39,7	47,5	56,3	21,5	22,0	0,9	-11,2	64,3	34,5
Херсонська	39,6	38,0	40,3	37,8	38,0	46,3	14,7	-7,0	6,6	11,3	42,9	48,6
Хмельницька	52,5	50,5	50,3	37,9	34,8	36,7	27,4	10,5	5,6	-8,6	25,0	22,0
Черкаська	52,3	50,8	50,9	51,3	46,2	49,5	20,9	12,3	-5,1	23,2	27,9	20,4
Чернівецька	32,2	30,9	32,7	32,5	37,7	45,6	27,4	1,0	-0,2	14,1	45,9	38,1
Чернігівська	56,4	58,3	56,2	53,8	46,4	50,6	25,5	27,2	-3,2	16,7	28,1	37,8

Авторські розрахунки за даними Державної служби статистики України . - Режим доступу:

<http://www.ukrstat.gov.ua>

Інструменти механізму стимулювання характеризуються використанням широкого набору заходів стимулювання сталого розвитку, і класифікуються наступним чином:

1) за суб'єктом застосування:

– інструменти стимулювання сталого розвитку регіону – інструменти стимулюючого характеру, направлені на діяльність суб'єктів господарювання та регіональних органів влади у всіх регіонах для досягнення сталого розвитку, що використовуються державними органами влади;

– інструменти мотивації сталого розвитку регіону – заходи внутрішньої активізації діяльності господарюючих суб'єктів у соціальній, економічній та екологічній сферах регіону, направлені на досягнення сталого розвитку через застосування мотиваційного підходу до нарощення внутрішніх потенційних резервів конкретного регіону, що використовуються регіональними органами влади;

2) за напрямком стимулювання:

– інвестиційно-інноваційні – заходи активізаційного впливу, що ґрунтуються на вкладенні коштів у розробку та впровадження нових технологій, процесів та інноваційних пропозицій з метою досягнення сталого розвитку регіону;

– податкові – інструменти стимулювання сталого розвитку регіону, що за основу використовують важелі податкової системи (податки, платежі, збори, штрафи, податкові канікули та кредити), та направлені на досягнення сталого розвитку регіону;

– трансфертні – заходи стимулювання, спрямовані на покращення соціо-еколого-економічної ситуації у регіоні та досягнення сталого розвитку через використання системи бюджетних асигнувань (дотацій, субсидій, субвенцій);

– інституційні – заходи стимулюючого впливу, що здійснюються органами державної та регіональної влади з метою покращення соціо-еколого-економічної ситуації у регіоні (дозволи, обмеження, угоди, програми);

3) за тривалістю дії стимулюючого заходу:

- довгострокові – інструменти стимулювання сталого розвитку регіону, що використовуються понад 5 років;
- середньострокові – заходи стимулюючого впливу, що націлені на досягнення сталого розвитку, і тривають протягом від 3 до 5 років;
- короткострокові – інструменти стимулювання сталого розвитку регіону, тривалість яких обмежена терміном від 1 до 3 років;

4) за джерелом фінансування:

- державні – інструменти стимулювання сталого розвитку, що фінансуються з державного або місцевих бюджетів, державних фондів, а також державними підприємствами;
- приватні – заходи стимулюючого впливу, що направлені на досягнення сталого розвитку регіону, і фінансуються приватними суб'єктами господарювання різних організаційних форм та видів;
- внутрішні – інструменти стимулювання сталого розвитку регіону, що фінансуються за рахунок внутрішньорегіональних джерел;
- зовнішні – заходи стимулювання, що спрямовані на досягнення сталого розвитку регіону, і фінансуються через загальнонаціональні чи міжрегіональні програми та угоди, а також міжнародні організації.

Розглянемо детально інструменти механізму стимулювання сталого розвитку регіону. Виділяти інструменти механізму стимулювання варто за двома ключовими характеристиками: за суб'єктом стимулювання та напрямком стимулювання. При цьому кожен інструмент стимулювання враховуватиме інші характеристики. Так, до інструментів стимулювання сталого розвитку регіону віднесемо наступні:

1) податкові інструменти стимулювання сталого розвитку:

- податковий науковий кредит – вирахування з оподаткованої суми місячного доходу юридичних осіб, що здійснюють НДДКР, витрат на науково-дослідну діяльність. Ціль інструменту – розвиток нових технологій та втілення наукових досягнень задля досягнення сталого розвитку регіону.

- податковий інвестиційний кредит – вирахування з оподаткованої податком суми місячного доходу юридичних осіб, що здійснюють інноваційне інвестування. Інструмент націлений на розвиток інновацій в соціальній, екологічній та економічній сферах діяльності задля досягнення сталого розвитку регіону.

- податкові преференції для наукоємних та екологоорієнтованих підприємств регіону – сприяння розвитку пріоритетних напрямків господарської діяльності на території регіону шляхом часткового звільнення від оподаткування юридичних осіб, що здійснюють таку діяльність. Інструмент дозволить розширити екологічну продукцію та послуги, забезпечити екологічну рівновагу, досягнення сталого розвитку регіону.

Податкові інструменти стимулювання сталого розвитку регіону передбачають поступове зменшення оподаткування доходів фізичних осіб, і переорієнтація оподаткування на екологічно орієнтоване, тобто планується запровадити податкову реформу, що змінить якісний бік податкового стимулювання регіонів України. В цілому податкові інструменти комплексно стимулюватимуть соціальну, економічну та екологічну сферу, забезпечуючи тим самим досягнення високого рівня сталого розвитку регіонів.

2) трансфертні інструменти стимулювання сталого розвитку регіону:

- пряма дотація місцевим бюджетам на природоохоронні заходи і регіональну політику ресурсоспоживання – пряме бюджетне асигнування з Державного бюджету України для регіонів, що мають значні екологічні проблеми в межах необхідності. Ціль даного інструменту – подолання екологічних проблем у регіонах України та сприяння утвердженню сталого розвитку регіонів.

- пряма дотація регіонам, змушеним притримувати промисловий розвиток – пряме бюджетне асигнування з Державного бюджету України конкретному регіону, де цілеспрямовано притримується промисловий розвиток заради збереження соціальної та екологічної сфери регіону. Основне завдання даного інструменту – компенсація конкретному регіону за сповільнення темпів промислового розвитку заради відновлення рівноваги між сферами регіональної системи.

Зважаючи на залежність місцевих бюджетів від прямої допомоги з Державного бюджету, необхідно поступово зменшити вплив трансфертних стимулів на розвиток регіону. В першу чергу це зменшить прив'язаність розвитку регіону від державних дотацій та субсидій. Найголовнішим у даному випадку є те, що зменшення державних асигнувань на реалізацію соціально-економічних заходів сприятиме мотивації регіональної системи досягти високого рівня рівноважності, гармонійності, стабільності, збалансованості, конкурентоспроможності та безпеки регіону, а отже і сталого розвитку регіону. Крім того, варто змінити надання прямої державної допомоги у напрямку задоволення соціо-еколого-економічних потреб конкретного регіону.

3) інвестиційно-інноваційні інструменти стимулювання сталого розвитку регіону:

- інноваційне інвестування регіональної науки та технологій – приватне та державне капіталовкладення наукоємних технологій, орієнтоване на досягнення сталого розвитку регіональної системи. Інструмент спрямований на відновлення екологічної рівноваги, досягання соціальної справедливості та забезпечення економічного росту регіонів за рахунок впровадження наукоємних інвестиційних проектів.

- інновації на відновлення первісних якостей використаних ресурсів регіону – реалізація високотехнологічних проектів, що реалізуються юридичними особами на території регіону, і пов'язані із природними ресурсами регіону. Ціль інструменту стимулювання – відновлення природно-ресурсного потенціалу регіону, забезпечення придатності використаних ресурсів з метою досягнення сталого розвитку регіону.

Інвестиційно-інноваційні інструменти стимулювання сталого розвитку регіону акцентують увагу на вкладенні коштів у ліквідні високотехнологічні проекти, здатні максимально швидко принести очікуваний

ефект у соціальній, екологічній сферах регіонів України. Разом з тим, надійним залишається інвестування в основні засоби регіонів, що дозволить розвивати економічну сферу регіональних систем. Тобто інвестиційно-інноваційні інструменти стимулювання сталого розвитку регіону дозволять пришвидшити досягнення сталого розвитку регіонів.

4) інституційні інструменти стимулювання сталого розвитку регіону:

– державне замовлення на високоєфективні в екологічному та соціальному плані регіональні проекти і технології – визначення переліку пріоритетних соціально-екологічних проектів, їх фінансування і реалізація заради досягнення сталого розвитку регіону. Основна ціль даного інструменту стимулювання – розвиток високотехнологічного, енергоощадного, екологічно безпечного та соціально орієнтованого виробництва.

– регіональне прикордонне співробітництво у галузі сталого розвитку – транскордонна регіональна співпраця у соціальній, економічній та екологічній сферах заради досягнення сталого розвитку регіонів. Даний інструмент забезпечить розширення співробітництва регіонів України з регіонами сусідніх країн у соціальній, економічній та екологічній сферах регіону, сприяючи досягненню сталого розвитку регіону.

В цілому інституційні інструменти стимулювання сталого розвитку регіону направлені на залучення додаткових коштів до регіону для реалізації різноманітних програм та проектів в контексті досягнення сталого розвитку регіону, забезпечуючи при цьому потужну протидію внутрішнім і зовнішнім загрозам регіону у соціальній, економічній та екологічній сферах.

Важливою складовою інструментального механізму активізуючого впливу на суб'єкти господарювання регіону, є інструменти мотивації сталого розвитку регіону. Розглянемо їх у розрізі кожного напрямку механізму стимулювання:

1) податкові інструменти мотивації сталого розвитку регіону:

– податок на розв'язання нагальних екологічних проблем регіону – екологічний податок, що орієнтований на вирішення екологічних проблем, що існують на території конкретного регіону, і який сплачують бізнес-структури, що здійснюють забруднення довкілля регіону. Інструмент спрямований на компенсацію заподіяної шкоди довкіллю юридичними особами і відновлення екологічної рівноваги на території регіону.

– цивільний екологічний податок – екологічний податок, покликаний на вирішення екологічних проблем регіону, і який сплачують фізичні особи (населення регіону). Інструмент спрямований на компенсацію заподіяної шкоди довкіллю фізичними особами і відновлення екологічної рівноваги на території регіону.

– податок на багатство – соціальний податок, покликаний вирішити ряд проблем (подолання диференціації доходів населення), властивим конкретному регіону, і який сплачують фізичні особи зі значними фінансовими ресурсами. Інструмент спрямований на забезпечення соціальної справедливості на території регіону, зменшення диференціації доходів населення регіону.

Податкові інструменти мотивації сталого розвитку регіону направлені на активізацію внутрішніх можливостей регіону для досягнення сталого розвитку регіону, застосовуючи податкові важелі. Характерною особливістю такого типу інструментів є необов'язковість та орієнтація та внутрішні потреби регіону. крім того, податкові інструменти мотивації сталого розвитку регіону дозволять збільшити надходження до бюджету регіону, що сприятиме реалізації соціо-екологоорієнтованих програм.

2) трансфертні інструменти мотивації сталого розвитку регіону:

– субсидії юридичним особам для здійснення НДДКР на території регіону – фінансування з бюджету регіону юридичних осіб регіону, що здійснюють НДДКР, та реалізують ідеї сталого розвитку на практиці. Інструмент спрямований на розвиток наукоємних, енергоощадних та екологоорієнтованих технологій.

Трансфертні інструменти мотивації сталого розвитку регіону направлені на посилення активізуючого впливу на суб'єкти господарювання регіону шляхом застосування фінансової підтримки з бюджету пріоритетних високотехнологічних проектів. Дані інструменти мотивації дозволять зменшити залежність бюджету регіону від Державного бюджету через майбутній фінансовий ефект від впровадження новітніх технологій на території регіону.

3) інвестиційно-інноваційні інструменти мотивації сталого розвитку регіону:

– регіональні соціо-екологоорієнтовані інвестиційні проекти – капіталовкладення, спрямовані на розвиток соціальної та екологічної сфер регіону. Даний інструмент націлений на розвиток регіональної системи, забезпечення сталого розвитку регіону за рахунок впровадження соціо-екологоорієнтованих інвестиційних проектів.

Інвестиційно-інноваційні інструменти мотивації сталого розвитку регіону спрямовані на досягнення сталого розвитку регіону через реалізацію унікальних інвестиційно-інноваційних проектів у соціальній, економічній чи екологічній сферах регіону, властивий лише для певного регіону.

4) інституційні інструменти мотивації сталого розвитку регіону:

– регіональні програми соціо-еколого-економічного стимулювання – фінансово-нормативні документи, що прийняті і реалізуються з метою стимулювання сталого розвитку регіону за рахунок коштів бюджетів різних рівнів. Інструмент спрямований на створення програми по стимулювання сталого розвитку регіону, забезпечення необхідних потреб регіону.

– сталі регіональні позабюджетні фонди – фінансово-організаційні структури, не пов'язані із бюджетами різних рівнів, що задовольняють соціальні, економічні та екологічні потреби регіону. Інструмент націлений на створення постійного джерела фінансової підтримки сталого розвитку на території регіону.

– PR-акції по пропаганді прогресу сталого розвитку регіону – використання великого набору агітаційних заходів, направлених на досягнення сталого розвитку регіону. Ціль інструменту полягає в

утвердженні позитивного іміджу регіону в межах країни та за її межами залученні шляхом пропаганди успішних інвестиційних проектів в соціальній, економічній та екологічній сферах регіону.

Інституційні інструменти мотивації сталого розвитку регіону спрямовані на забезпечення сталого розвитку регіону шляхом реалізації регіональних програм, діяльності певних регіональних інституцій та підтримання позитивного іміджу певного регіону.

Інструменти стимулюючого впливу, що використовуються з метою досягнення сталого розвитку регіонів у рамках різних політик стимулювання сталого розвитку регіонів України, повинні забезпечувати: конкурентоспроможний розвиток економіки, відродження соціальної сфери та забезпечення її справедливості, а також забезпечення екологічної безпеки регіонів. Досягти високого рівня сталого розвитку регіону при цьому можна лише тоді, коли інструменти стимулювання сталого розвитку регіону мають регіональний соціо-еколого-економічний ефект від їх застосування.

Під регіональним ефектом від стимулювання сталого розвитку розуміється соціо-еколого-економічний результат від здійснення стимулюючих заходів, спрямованих на досягнення сталого розвитку регіональних систем. Регіональний соціо-еколого-економічний ефект складається з таких складових: соціального ефекту від стимулювання сталого розвитку регіону, економічного ефекту від стимулювання сталого розвитку регіону, екологічного ефекту від стимулювання сталого розвитку регіону.

Висновки

Підсумовуючи вище викладене, можна відзначити, що в результаті дослідження було з'ясовано критерії відбору інструментів механізму стимулювання. На основі цього проведена класифікація інструментів механізму стимулювання сталого розвитку регіону та сформовано набір інструментів механізму стимулювання сталого розвитку регіонів. Зокрема, виділено інструменти стимулювання сталого розвитку регіону та інструменти мотивації сталого розвитку регіону, що відповідають державній регіональній політиці стимулювання сталого розвитку регіонів та політиці мотивації сталого розвитку регіону. Також запропоновано систему показників ефективності стимулювання сталого розвитку регіону, що дозволить оцінювати результативність проведеного стимулювання для досягнення сталого розвитку регіону.

Література.

1. Карпенко О. Особливості нормативно-правового визначення інформаційних послуг законодавчими актами країн СНД. Вісник Книжкової палати. 2012. № 6. С. 22-26.
2. Підвисоцький Р. Регіональна економічна співпраця сприятиме сталому розвитку України. Вісник НБУ. 2014. № 8. С. 42-45.
3. Савченко В. Теоретичні засади регулювання соціально-економічного розвитку держави та регіонів. Наукові праці. 2016. № 99. С. 18-23.

References.

1. Karpenko, O. (2012), "Features of the legal definition of information services by legislative acts of the CIS countries", *Visnyk Knyzhkovoï Palaty*, vol. 6, pp. 22-26.
2. Podvysotsky, R. (2014), "Regional economic cooperation will promote sustainable development of Ukraine", *Visnyk NBU*, vol. 8, pp. 42-45.
3. Savchenko, V. (2016), "Theoretical principles of regulation of socio-economic development of the state and regions", *Naukovi pratsi*, vol. 99, pp. 18-23.

Стаття надійшла до редакції 20.04.2018 р.